

VEJLE
AMTS AARBØGER

UDGIVNE AF

VEJLE AMTS HISTORISKE SAMFUND

1920

KØBENHAVN
I KOMMISSION HOS LEHMANN & STAGE
1920

Noget mere

om

C. A. Thyregod og hans fædrene Slægt.

FORFATTEREN Evald Tang Kristensen har i Vejle Amts Årbøger 1918 og 1919 skrevet et Par Artikler om Christen Andersen Thyregod og hans Slægt. Disse Artikler er både interessante og efter mit Skjøn også rigtige, og når jeg her vil skrive noget om samme Emne, da er det væsentlig for at udfylde disse Artikler, da jeg har havt flere Kilder at hente Oplysninger af end dem Hr. Tang Kristensen har havt. Når Tang Kristensen anfører, at Thyregods Bedstefader, Niels Pedersen, var født i Gården Neder Høgsbjerg i Ulfborg Sogn, og under Navnet Niels Høvsbjerg (således står der i Kirkebogen) blev gift med Anders Løslunds Datter og bosat i Gården Katborg i samme Sogn, da er dette rigtigt nok. Neder Høgsbjerg, hvis officielle Navn forøvrigt er Lille Vestergård, er nærmeste Nabo til min Fødegård, Vestergård,

¹⁾ Denne fortjente Mand, som Jeppe Aakjær har skildret i »Skivebogen« for 1919, Side 114 ff., er afgaaet ved Døden 10. August 1919. Ovenstaaende lille Bidrag, der vidner om hans omfattende Interesse, kom for sent til 2. Halvbind 1919.

og jeg husker, at jeg som Dreng omkring ved 1870 engang spurgte en af de gamle i Høgsbjerg, hvorfra de havde dette Høwsbjerg-Navn. Ja, det havde de fra gamle Chr. Høwsbjerg, der var kommen fra Gården Høwsbjerg i Edom (Idom) Sogn ved Holstebro. Jeg antog dengang, at denne gamle Chr. Høwsbjerg var den Christen Pedersen, der var Broder til Niels Pedersen i Katborg, og det var vistnok også deres Mening i Høgsbjerg. Men jeg ser nu, ved at undersøge Ulfborg Sogns gamle Kirkebog, at der må gås et Par Slægtled længere tilbage for at finde den rigtige gamle Chr. Høwsbjerg. I Ulfborg Sogns gamle Kirkebog står der, at Chr. Heusbjerg 6. S. e. Påske har fået en Datter Mette døbt. Her var vi sikkert den gamle Chr. Høwsbjerg, der var kommen fra Høwsbjerg i Idom. I 1749 d. $\frac{6}{7}$ har vi dernæst det Barselgilde, som Tøng Kristensen omtaler, hvor Peder Smed i Neder Høwsbjerg hans Dreng blev døbt, den senere Niels Pedersen, Katborg. Neder Høwsbjerg var nemlig et Smedebol, og det var først i 1805—6 at den daværende Ejer, Christen Pedersen, købte så meget Jord fra Vestergaard, der da blev udstykket, at det blev en lille Gård. Jeg husker fra min Drengetid, at man pløjede Smedesinner op, der hvor Smedien havde stået. Gamle Chr. Heusbjerg og Peder Smed har sikkert nok været Byens Smede, nemlig for Sønderkjær By. Peder Smed var gift med Chr. Heusbjergs Datter, Maren Christensdatter Heusbjerg, der døde 1796 80 År gl. Hun var 9 År ældre end sin Mand Peder Smed eller som han kaldes i Kirkebogen, da han døde 1785, 60 År gl., Peder Nielsen Høwsbjerg: Han var sikkert nok en Søn af Niels Sønderbæk, fra en af Sønderbækgårdene i Idom, da både denne og hans Kone er med til Peder Smeds første Barns Døb. Den

Jens Christensen Høwsbjerg, som var med til det omtalte Barselgilde hos Peder Smed, er nok gamle Chr. Heusbjergs Søn, og han boede allerede 1745 i Over Høwsbjerg. Hans synes for bestandig at have knyttet Navnet Høwsbjerg til denne Gård, så at Gårdens oprindelige Navn, Hedegård, er gået fuldstændig i Glemme, så at den endog på Kortene fra Udskiftningstiden kaldes for Huushbjerg. I Ulfborgs Sogns Markbog fra 1683 står der: Hedegård er en Halvgård, som er delt i to Bol, og det kan efter Sammenhængen ikke være andre end den senere Gård, Over Høgsbjerg og det ved Siden af liggende Bolsted Pindborg. Peder Jepsen Knygsand fik Gården O. Høgsbjerg og Jens Høwsbjergs Datter, Maren Jensdatter, og da hun døde, blev han gift med Peder Smeds Datter af Neder Høgsbjerg, Anna Pedersdatter. Deres Datter blev igen gift med Villum Jensen Woje (Vodde), men Navnet Høgsbjerg blev de stadig ved at føre, og det blev omsider optaget som fast Familienavn.

Hvorvidt Peder Smeds anden Søn Christen Pedersen, der fik Neder Høgsbjerg efter Peder Smed, også har drevet Smederiet, vides ikke bestemt, men vistnok ikke efter at han havde købt så meget Jord, at han havde fået Smedebolet udvidet til et Gårdbrug. I hans Tid var det, at Bønderne her i Sognet købte deres Ejendomme, som de før havde i Fæste, til Selveje. Han var to Gange gift, første Gang med Maren Jepsdatter Holm, og anden Gang med Maren Christensdatter Stjerneborg af Trans (Ma Stjarborg, som hun kaldtes). Peder Smeds Søn, Niels Høwsbjerg, førte ikke Høwsbjergnavnet med sig til Katborg. Han kaldes altid for Niels Pedersen Katborg. Han må have fæstet Gården af Christen Lunde Friedenreich til Sønder og Nørre Vosborg og mange flere Godser. Den

forrige Familie i Katborg synes kort i Forvejen at være uddød temmelig pludselig, ifølge Kirkebogen, formodentlig af en eller anden Slags smitsom Sygdom. Senere må Niels Pedersen have købt Gården til Selveje, da Christen Linde Friedenreich døde 1786, og alle hans Godser blev solgt ved Auktion og udstykkede. Det var en mager Gård, Niels Pedersen fik i Katborg i Løslund By, der på alle Sider er omgivet af vidtstrakte Heder og Sandflugtsstrækninger. Efter Sagnet skal Løslund By i Middelalderen have været en lille Kjøbstad, en Pottemandsbby, men den fik sit Knæk i den sorte Pests Dage. I 1664 var der dog endnu 12 små Gårde i Byen, men Flyvesandet stormede frem mod Byen både fra Nordvest, Sydvest og Syd og ødelagde dens Marker. Allerede længe før Niels Pedersens Tid var Gården Katborg flyttet for Sandflugten. I 1683 blev Byens Hartkorn nedsat til det halve, men der var da allerede mange af Gårdene øde. I Niels Pedersens Tid var der kun to Gårde tilbage i Byen, nemlig Løslundgård med ca. 12 Td. Hartkorn og Katborg med 2—3 Td. Hartkorn. Af Niels Pedersens tre Sønner fik den yngste Jens Nielsen Katborg Gården, og hans Dattersøn Jens Katborg, der er opfødt i og i mange År har ejet Katborg, har fortalt mig en Del om sin Slægt. Efter hans Fortælling har Anders Katborg været Biskolelærer eller Omgangsskolelærer, vistnok også i Ulfborg Sogn, og han mener, at han er kommen ud til Thyregod Sogn som Biskolelærer. Men han mener, at han desuden var Tømrer eller Snedker. Jeg har forresten for en Del År siden set Anders Katborgs Navn på nogle gamle Skjoder fra 1805 og 6, da Vestergård blev udstykket. Han havde skrevet sit Navn, Anders Katborg, som Vitterligheds Vidne, med en smuk og øvet Håndskrift, der

stak mærkelig af mod de andre Underskrifters Krage-tær. Da han, efter Tang Kristensen, skal være bleven gift i Thyregod Sogn i 1803, er det mærkelig, at han kan være her i 1805 eller 6. Han må da enten have været Vinterlærer i Ulfborg Sogn eller blot have været her på Besøg. Hans Broder, Peder Nielsen Katborg, var også Biskolelærer, ude i Idom og andre Sogne østpå. Desuden var han vistnok Murer om Sommeren. Han blev gift med en Pige Anne Marie, fra Idom Sogn. De byggede sig et Hus på den til Gården Katborg hørende Lod i Stenummose, det vil sige de gravede sig inde i en Bakke, og i denne Bakkestue boede de i den yderste Fattigdom, saa de måtte have en stor Del af Føden fra Katborg, ja, så fattigt var det, fortæller Jens Katborg, at de ikke kunde evne at hente Jordemoder, når Konen skulde gjøre Barsel, men hjalp sig med Peder Katborgs gamle Moder fra Katborg. Peder Katborg døde tidlig og hans Enke flyttede ned til Ulfborg Kirkeby, men endnu ser man det Hul i Bakken i Stenummose, hvor Peder Katborgs Bakkestue har stået. Man kan af de to Brødres Skjæbne se, at det ikke har været nogen fed Forretning at være Biskolelærer dengang, hvad det forresten heller ikke har været siden. Efter Jens Katborgs Udsagn har C. A. Thyregod aldrig været i Katborg, skjønt det vides, at han enkelte Gange har været her ude på Vestkysten og er kommen igennem Ulfborg Sogn, thi da besøgte han altid sin Fætter Peder Katborgs Søn, Niels Pedersen Katborg, der boede i et lille Hus ved Landevejen ved Ulfkjær Kro og drev lidt Småhandel. Engang i Begyndelsen af Halvfjerdserne var Thyregod vandret fra Ans gennem Heden over Brejning og Nørre Omme til Råsted Sogn for at besøge sin gamle Ven og Seminariekammerat Skolelærer Lind. Lind var imid-

lertid død Dagen i Forvejen af Blodforgiftning. Thyregod skrev da et smukt Mindedigt om sin gamle Ven, hvilket nogle Dage efter stod at læse i »Ringkjøbing Amts Avis«. At disse Fodture for Thyregod også har været Studierejser for at samle Stof til ny Fortællinger, er der vist ingen Tvivl om. Man kan bl. a. se af Fortællingen »Gule Fanden«, at han har været nøje stedkjendt i Nørre Omme og deromkring, og at han temmelig sikkert af Selvsyn har kjendt både Møserne og det vilde Bakkeparti, Omme Bjerger, mellem Brejning og Nørre Omme. Hvis Thyregod var upraktisk, så var hans Fætter den omtalte Niels Pedersen Katborg det i endnu højere Grad. Han var yderst nøjsom, men samlede på al Slags Ragelse, som han købte på Auktioner bl. a. skal han have haft en Del håndskrevne Ting, mest Visebøger. Thyregod har dog vist næppe fået noget af ham, når han besøgte ham, da han efter Tang Kristensens Mening ikke interesserede sig for Folkeminder. Ved Niels Katborgs Død for mange År siden gik vistnok også det hele hvad han havde af den Slags til Grunde.

Kr. Lassen Vestergaard,
Ulfborg.
